

ORTA ASYA-JAPONYA DİYALOĞU TOKYO ZİRVESİ VE ORTA ASYA'NIN ARTAN ÖNEMİ

Seyda Nur OSMANLI

Misafir Araştırmacı

Analiz No : 2026 / 5

29.01.2026

20 Aralık 2025 tarihinde Japonya ve beş Orta Asya ülkesinin devlet başkanları ilk defa Tokyoda liderler düzeyinde bir zirve gerçekleştirmiştir. Bu durum, Japonyanın Orta Asya devletleri ile ilişkilerinde yeni bir aşamaya işaret etmektedir. Japonya, Orta Asya devletleri ile bölgesel iş birliğini ilerletmek için 2004 yılında Astanada Orta Asya + Japonya Diyalogunu başlatmıştır. Böylece, Orta Asya devletleri ile ilişkilerin bütüncül biçimde bölgesel entegrasyon açısından ele alan diplomatik yaklaşım ilk kez Japonya tarafından başlatılmıştır.[1] CA+JAD (Central Asia Plus Japan Dialogue) şeklinde anılan "Orta Asya+Japonya Diyalogu kapsamında, bugüne kadar 40a yakın toplantı düzenlenerek aynı zamanda ekonomik iş birliği alanında başlatılan görüşmeler güvenlik, enerji, ulaşım, terörle mücadele ve çevre gibi alanlarını da kapsayarak genişlemiştir. 20 Aralık 2025 tarihindeki Tokyoda gerçekleşen CA+JAD zirvesi söz konusu ilişkilerin liderler düzeyine yükseltildiğini göstermesi açısından önem taşımaktadır. Japonya Başbakanı Takaichi, zirvedeki konuşmasında Orta Asyanın jeostratejik önemini dile getirmiştir. Ayrıca, CA+JAD Tokyo Girişimini başlattıklarını duyurmuştur.[2] Tokyo Girişiminin, Yeşil Dönüşüm ve Dayanıklılık, Bağlantısallık ve İnsani Gelişim olmak üzere üç temel iş birliği alanı üzerine inşa edildiği belirtilmiştir.[3] Zirve sonunda Japonyanın, çeşitli alanları kapsayan 19 milyar dolarlık yatırım planını içeren Tokyo Deklarasyonu imzalanmıştır. Son dönemde Orta Koridor ulaşım hatları ile ilgilenen ve bölge ülkelerine çeşitli alanlarda yatırım yapan Japonya için Tokyo zirvesinde ulaşım hatları, kritik mineraller konularının öne çıktığı görülmektedir.

Japonyanın Orta Asyaya olan eğilimi her ne kadar 2000li yılların başına dayanıyor olsa da liderler seviyesine yükseltilmesi, jeostratejik önemi vurgulayan yaklaşımı daha geniş bir küresel eğilimi yansıtmaktadır. Söz konusu küresel eğilim, küresel ve bölgesel aktörlerin Orta Asya devletleri ile yakın dönemde geliştirdiği ekonomik, siyasi, diplomatik ve güvenlik ilişkileri ile ilgilidir. 2025 yılı içinde; ABD, AB, Çin gibi aktörler Orta Asya devletleri ile geliştirdikleri bütüncül ilişkilerde önemli ilerlemeler sağlamıştır. Söz konusu aktörlerin

Orta Asya ile ilişkilerini bölgesel ve bütüncül bir yaklaşımla ele aldıkları görülmektedir. Bu gelişmelerden başlıcaları AB, ABD ve Çin'in son yıllarda gerçekleştirdiği zirvelerdir. Nisan 2025 tarihinde AB ilk kez Orta Asya ülkeleri ile zirve düzenleyerek Semerkantta liderler düzeyinde bir araya gelmiştir. AB, Orta Asya ülkelerine yönelik ilk strateji belgesini 2007 yılında yayımlamış ve 2023 yılında AB ile Orta Asya Arasındaki Bağların Derinleştirilmesine Yönelik Ortak Yol Haritasını duyurmuştur.[4] AB; Semerkant Zirvesinde, Çin'in Kuşak ve Yol Girişimine alternatif olduğu iddia edilen 2021 yılında duyurduğu Küresel Geçit Projesine (Global Gateway) Orta Asya ülkelerini dahil etmiştir. Semerkant zirvesinde Trans-Hazar ulaşım koridorlarına yatırımlar ve bölgesel bağlantı ana gündemi oluşturmuştur.

Çinin Orta Asyaya olan ilgisi ise giderek artmaktadır. 2025 verilerine göre Orta Asya ülkelerinin birinci ticari ortağı haline gelmiştir.[5] 2013 yılında Çin tarafından ilan edilen Kuşak ve Yol Girişimi kapsamındaki ulaşım hatları, altyapı yatırımları, dijital ve yeşil yatırımlar Çinin bölgedeki varlığını artıran temel faktörler olmuştur. Öte yandan Şanghay İş Birliği Örgütü aracılığıyla kurumsallaşan bölge ilişkilerinde Çin, 2020 yılında beş Orta Asya devleti ile C5+C iş birliği modelini başlatmıştır.[6] 2023 liderler seviyesine yükseltilen C5+C diyalogunun ikinci zirvesi ise 2025 yılında gerçekleşmiştir. Astana Zirvesinde Kuşak ve Yol Girişimi, dijital ve yeşil yatırımlar, serbest ticaret gibi konular ele alınmış, Çin-Özbekistan demiryolu projesi başta olmak üzere bölgesel bağlantıyı artıracak önemli ulaşım projeleri hedeflenmiştir.[7]

ABD için başlangıçta Afganistan politikası açısından önemli olan Orta Asya bölgesi, son yıllarda ulaşım, enerji, siyasi alanları da içerecek şekilde öne çıkmıştır. Bu bağlamda ABD; 2015 yılında beş Orta Asya devleti ile C5+1 Diyalog Forumunu başlatmış, 2019-2025 Orta Asya Strateji Belgesini yayımlamıştır. 2023 yılında C5+1 mekanizması liderler seviyesine yükseltilirken Kasım 2025 tarihinde zirve ilk kez Washington'da düzenlenmiştir. ABD'nin son dönem Orta Asya politikasını ana gündem maddelerinden birisi kritik mineraller ve nadir toprak elementleri olmuştur. Bu amaçla, 2024 yılında C5+1 Kritik Mineraller Diyalogu oluşturulmuş 2025 yılındaki C5+1 Washington zirvesinde Orta Asya ülkeleri ile kritik mineraller konusunda çeşitli anlaşmalar imzalamıştır. Bir başka gelişme ise ABD'nin, Zengezur Koridorunun Uluslararası Barış ve Refah için Trump Rotası olarak hayata geçirilmesi yönündeki girişimidir.[8]

Çin, ABD, AB, Japonya'nın Orta Asyaya yönelik artan ilgisinin yanı sıra Körfez ülkeleri ve Hindistan gibi aktörler de bölge ülkeleri ile iş birliğini geliştirmektedir. Bu bağlamda Orta Asyanın jeopolitik öneminin arttığı görülmektedir. Belirtilen aktörlerin bölgeye yönelik ilgisinin artmasında rol oynayan faktörlerin üç temel unsura dayandığı belirtilebilir. İlk unsur bağlantısallık ile ilgilidir. Bu açıdan Kuşak ve Yol Girişimi kapsamında Çinin Avrupa ve Asya arasında ulaşımı kolaylaştıran güzergah olan ve Orta Asya devletleri ile Türkiye üzerinden Avrupaya uzanan ulaşım rotasını ifade eden Orta Koridor (Trans-Hazar iş birliği), Rusya-Ukrayna Savaşı sebebiyle kullanışsız hale gelen Kuzey Koridoru yerine tercih edilen alternatif bir rota olarak, ulaşım ve bağlantısallık açısından stratejik önem kazanmıştır. İkinci unsur enerji ve maden kaynakları ile ilgilidir. Doğalgaz başta olmak üzere zengin enerji kaynakları bulunan Orta Asya ülkelerinin başta Kazakistan, Tacikistan ve Kırgızistan olmak üzere uranyum ve lityum gibi nadir toprak elementi ve kritik mineraller açısından zengin olması ve Özbekistan gibi altın kaynaklarına sahip olması, doğalgazın yanı sıra

nükleer ve yeşil enerji kaynakları açısından öne çıkarmakta ve dış yatırım almasını sağlamaktadır.[9] AB, ABD, Çin ve Japonya'nın söz konusu alanlardaki son dönem anlaşmaları durumun temel göstergesidir.

Son olarak başta Kazakistan olmak üzere Orta Asya ülkelerinin, bölgeselleşme anlayışı doğrultusunda dış politikalarını çeşitlendirmesi ve bölgeye yönelik artan stratejik ilgi, Orta Asyayı jeopolitik rekabet unsuru haline getirmektedir.[10]

Yukarıda belirtilen unsurların yanı sıra, Orta Asyanın jeopolitik önemini arttıran Orta Asya devletleri arasında bölgesel entegrasyonu ilerleten gelişmeler yaşanmıştır. Bunlardan ilki Kırgızistan-Tacikistan arasındaki sınır sorununun çözülerek 13 Mart 2025 tarihinde barış anlaşmasının imzalanması ve ardından 31 Mart 2025te Kırgızistan-Özbekistan-Tacikistan arasında sınır belirlenmesine yönelik Hucend Anlaşmasının imzalanmasıdır. Böylece bölgesel barış ve güvenlik açısından önemli bir kazanım sağlanmıştır. İkinci gelişme ise Zengezur Koridorunun ABD öncülüğünde Uluslararası Barış ve Refah için Trump Rotası olarak hayata geçirilmesi yönündeki anlaşmadır. Böylece Türkiye, Orta Asya ve Güney Kafkasya ülkeleri arasında ulaşım kolaylaşarak bağlantısallık güçlenecektir. Öte yandan, Kasım 2025 tarihinde gerçekleşen Orta Asya Devlet Başkanları İstişare Toplantısı sırasında Özbekistan lideri tarafından Orta Asya Topluluğunun oluşturulması önerisi, bölge devletleri arasında birlik ruhunun oluştuğuna işaret etmektedir. Aynı zirvede Azerbaycanın Orta Asya Devlet Başkanları İstişare Toplantısına tam üye olarak dahil edilmesi, Azerbaycanın Orta Asya bölgesi ile entegrasyonunu ilerletmiş ve C5 mekanizmasının C6 olarak değişebileceğini gündeme getirmiştir.[11] Bu gelişme doğal olarak Azerbaycan ve Orta Asya arasındaki bağlantıyı güçlendirmiştir.

Ayrıca, Türk Devletleri Teşkilatı (TDT) ve 2021 yılında kabul edilen TDT 2040 Vizyonu, Orta Asya devletleri arasındaki entegrasyonun en ileri kurumsal boyutunu oluşturmaktadır. Türkiye öncülüğündeki Türkistan devletleri arasındaki entegrasyon adımları, Orta Asya devletlerinin ortak stratejik hedefler oluşturmasına önemli katkılar sağlamıştır.

Sonuç olarak Orta Asya, Orta Koridorun alternatif güzergah olarak önem kazanması, bağlantısallığın yanı sıra doğalgaz, kritik mineraller ve nadir toprak elementleri gibi kaynaklara sahip olması açısından jeostratejik önem kazanmıştır. ABD, Çin, AB, Japonya gibi aktörler, beş Orta Asya devleti ile ilişkilerinde bütüncül bir yaklaşım izleyerek zaman içinde Orta Asya'ya yönelik bütüncül ilişkilerini çeşitli diyalog mekanizmaları aracılığıyla ilerletmiş ve liderler seviyesine yükseltmiştir. Öte yandan bölge ülkeleri arasındaki sınır sorununun çözülmesi, TDT aracılığıyla bölgede kurumsal entegrasyonun, ortak vizyonların oluşturulması bölgesel entegrasyonun güçlenmesine olanak sağlamıştır. Söz konusu faktörlerin bir araya gelmesiyle Orta Asya; ABD, Çin, Avrupa Birliği ve Japonya gibi aktörlerin artan ilgisine konu olan jeopolitik ve jeoekonomik açıdan stratejik bir bölge haline gelmiştir.

**Görsel: Ministry of Foreign Affairs of Japan*

[1] Strengthening Ties with Central Asian Nations an Imperative for Japan, *Japan Forward*, 26 Aralık 2025, <https://japan-forward.com/strengthening-ties-central-asian-nations-an-imperative/>

[2] Bahtiyar Abdülkerimov, Orta Asya-Japonya diyalogu, liderler zirvesiyle yeni bir döneme giriyor, *Anadolu Ajansı*, 19 Aralık 2025, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/orta-asya-japonya-diyalogu-liderler-zirvesiyle-yeni-bir-doneme-giriyor/3775429> ; Vusal Guliyev ,Japan Deepens Cooperation with Central Asian States *Jamestown*, 26 Ocak 2026, <https://jamestown.org/japan-deepens-cooperation-with-central-asian-states/>

[3] The Summit of the "Central Asia plus Japan" Dialogue (CA+JAD), *Ministry of Foreign Affairs of Japan*, 20 Aralık 2025, https://www.mofa.go.jp/erp/ca_c/pageite_000001_01438.html

[4] The EU and Central Asia: A Growing Partnership with Potential and Ambition, *The Diplomatic Service of the European Union*, 18 Şubat 2025, https://www.eeas.europa.eu/eeas/eu-and-central-asia-growing-partnership-potential-and-ambition_en ; Joint Roadmap for Deepening Ties Between the EU and Central Asia, *Council of the European Union*, 23 Ekim 2023, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14587-2023-INIT/en/pdf>

[5] Emre Aytekin, Çin'in Orta Asya Ülkeleri ile Ticaret Hacmi 2025'te 100 Milyar Dolari Aştı, *Anadolu Ajansı*, 19 Ocak 2026, <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/cinin-orta-asya-ulkeleri-ile-ticaret-hacmi-2025te-100-milyar-dolari-asti/3804147>

[6] He Yin, Xi'an Summit a New Milestone in China-Central Asia Relations, *Peoples Daily*, 23 Mayıs 2023, <https://en.people.cn/n3/2023/0523/c90000-20022316.html>

[7] "Full Text of Xi's Keynote Speech at Second China-Central Asia Summit", *Xinhua*, 18 Haziran 2025, <https://english.news.cn/20250618/8d15248700c5498f817102af488d2666/c.html>

[8] United States Strategy for Central Asia 2019-2025, *U.S. Department of State*, 2019, <https://tj.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/143/United-States-Strategy-for-Central-Asia-2019-2025-1.pdf> ; "Minerals Security Partnership", *U.S. Department of State*, <https://www.state.gov/minerals-security-partnership> ;

[9] Asma Siddiq, Issue Brief on Central Asia-Japan Summit 2025: Japans Strategic Re-Engagement with Central Asia, *ISSI*, 12 Ocak 2026, <https://issi.org.pk/issue-brief-on-central-asia-japan-summit-2025-japans-strategic-re-engagement-with-central-asia/>

[10] Melih Demirtaş, "C5+1den İbrahim Anlaşmalarına: ABD Realitesi ve Bölgesel Nüfuz

Siyaseti", *Tercüman*, 25 Kasım 2025, <https://www.tercuman.com/analiz/c51den-ibrahim-anlasmalarına-abd-realitesi-ve-bolge-sel-nufuz-siyaseti-1341> ;

[11] Robert M. Cutler, Azerbaijan Joins Central Asia to Build a C6 Corridor Core, *Times of Central Asia*, 17 Kasım 2025, <https://timesca.com/azerbaijan-joins-central-asia-to-build-a-c6-corridor-core/>

Yazar Hakkında :

Seyda Nur OSMANLI, 2015 yılında Gazi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler bölümünden mezun olmuştur. 2021 yılında, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler bölümünde "Kuşak ve Yol Girişimi: Cibuti ve Pakistan Örnekleri" başlıklı teziyle Yüksek Lisans derecesini almıştır. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Uluslararası İlişkiler bölümünde Doktora Adayıdır. Çin dış politikası, Çin-ABD ilişkileri, Türkiye-Çin ilişkileri hakkında çalışmalarını sürdürmektedir.

Atıfta bulunmak için: OSMANLI, Seyda Nur. 2026. "ORTA ASYA-JAPONYA DİYALOĞU TOKYO ZIRVESİ VE ORTA ASYA'NIN ARTAN ÖNEMİ." *Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM)*, Analiz No.2026 / 5. Ocak 29. Erişim Haziran 08, 2026. <https://avimbulten.org/tr/Analiz/ORTA-ASYA-JAPONYA-DIYALOGU-TOKYO-ZIRVESI-VE-ORTA-ASYA-NIN-ARTAN-ONEMI>

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE

Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax:** +90 (312) 438 50 26

@avimorgtr

<https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi>

E-Posta: info@avim.org.tr

<http://avim.org.tr>

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır